

- великого значення наряду із діалогами мають монологи героїв та паузи;
- переважна більшість дієслів вживається у формі теперішнього часу, що створює ефект присутності та актуальності всього, що відбувається із персонажами;
- дискусії покликані з різних боків показати одну й ту ж саму дійсність (тому присутня велика кількість повторів), ніби представляючи різні «правди», різні життєві позиції та духовні суперечності персонажів із різним трагічним життєвим досвідом;
- репліки героїв відповідають мовним формам дійсності, що є втіленням на практиці вимоги життєвої правди;
- немає описових елементів тексту, прямої мови, про всі події читач дізнається з розмов дійових осіб;
- демократизація мови, створення мовленнєвих портретів людей різних соціальних прошарків;
- використовується велика кількість стилістично маркованої та ненормативної лексики, що відповідає меті створення відвертого провокаційного тексту.

Дірк Лауке, створюючи свій текст, намагався донести до читачів деяку істину, ідею. Усі ці засоби використовуються, аби показати дійових осіб у критичний момент їхнього життя: події відбуваються у дуже короткий проміжок часу (протягом одного дня), що створює відчуття емоційно-чуттєвої напруги. Синтаксична архітектоніка німецькомовного текстового полотна дає можливість говорити про його своєрідність, про індивідуально-авторську преференцію, а також про текстовий код. Вживання стилістичних засобів, основаних на принципі розширення вихідної моделі за рахунок простого контактного повтору та полісиндетичного сполучення елементів речення, створює динамічність, темп, наголошуючи на головних сегментах речення. Усі інші лексичні та стилістичні засоби у тексті п'єси покликані відтворити загальну атмосферу часу, проілюструвати духовні пошуки епохи, прагнення морального пробудження особистості й суспільства.

Таким чином, перед перекладачем постає ніби виклик і ціла низка запитань, відповідей на які залежатиме, яким чином буде відбуватися процес перекладу та який вигляд матиме продукт його діяльності.

Література

- Барт Р.* Французская семиотика : От структурализма к постструктурализму / Р. Барт. – М.: 2000. – 536 с.
Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М.: 1979. – С. 105-113.
Лотман Ю.М. «Семиотика культуры і поняття тексту» / Ю. М. Лотман – Таллін, 1992. – С. 19-37.
Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К. : Вища школа, 1991. – 272 с.
Fokkema D. W. The semantic and syntactic organization of postmodernist text / D. W. Fokkema // *Approaching postmodernism.* – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1986. – P. 81-98.

(Матеріал надійшов до редакції 11.10.17)

УДК: 811.111'373.7'28

ЗАЦНИЙ Ю. А.

(Запорізький національний університет)

ДРАБОВСЬКА В. А.

(Донецький національний університет)

КОНЦЕПТ «АУТОМОБІЛЕ» У РЕАЛІТИВНОМУ ПРОСТОРИ НОСІЇВ АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЙОГО РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ У СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЛУМАЧНИХ СЛОВНИКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (на матеріалі фразових інновацій ХХІ століття)

Стаття присвячена розгляду способів актуалізації одного з найпотужніших концептів лінгвокультури сучасних США, а саме – концепта *automobile*, що виступає одним із складників базового американського концепта *American Dream*, засобами фразових інновацій американського варіанта англійської мови, що виникли на початку ХХІ століття. Аналізується низка сучасних навчальних тлумачних словників англійської мови щодо залучення нових фразових одиниць-американізмів до словникових корпусів. Робиться висновок про важливість унесення таких одиниць у реєстри навчальних тлумачних словників через культурну маркованість концепта *automobile* та глибокий лінгвокультурологічний потенціал, властивий

таким фразовим інноваціям як узуальним засобам його актуалізації та вербалізації його основних складників. Пропонується розробка нових типів навчальних тлумачних словників, здатних за допомогою фразових інноваційних одиниць повноцінно й неупереджено відобразити певну частку концептуальної картини світу в американському варіанті англійської мови.

Ключові слова: американський варіант англійської мови, концептуалізація, лінгвокультурема, лінгвокультурографія, лінгвокультурний концепт, фразові інновації.

Зацный Ю. А., Драбовская В. А. Концепт «automobile» в реалитивном пространстве носителей американского варианта английского языка и его репрезентация в современных учебных толковых словарях английского языка (на материале фразовых инноваций XXI столетия). Статья посвящена рассмотрению способов актуализации одного из наиболее мощных концептов лингвокультуры современных США, а именно – концепта *automobile*, который выступает одной из составляющих базового американского концепта *American Dream*, средствами фразовых инноваций американского варианта английского языка, возникших в начале XXI столетия. Анализируется ряд современных учебных толковых словарей английского языка касательно внесения новых фразовых единиц-американизмов в словарные корпуса. Делается вывод о важности занесения таких единиц в реестры учебных толковых словарей по причине культурной маркированности концепта *automobile* и глубокого лингвокультурологического потенциала, присущего фразовым инновациям как узуальным средствам его вербаллизации и актуализации его основных компонентов. Предлагается разработка новых типов учебных толковых словарей, способных с помощью фразовых инновационных единиц полноценно и непредубежденно отражать определенную долю концептуальной картины мира в американском варианте английского языка.

Ключевые слова: американский вариант английского языка, концептуализация, лингвокультурема, лингвокультурографія, лингвокультурный концепт, фразовые инновации.

Zatsny Y. A., Drabovska V. A. The concept «automobile» in the reality space of the American English native speakers and its representation in modern learner's explanatory dictionaries of English (on the basis of the XXI century phrasal innovations).

The article deals with the ways of actualizing one of the most powerful linguocultural concepts of the modern USA, that is of the concept *automobile*, which stands out as a constituent of the basic US concept *American Dream*, by means of the American English phrasal innovations originated at the beginning of the XXI century. Actuality of the research is conditioned by importance of a more profound study of the concept that went through the objective stages of conceptualization and got fixed in the cognitive-communicative space of the American English speakers in the status of the same name linguocultural concept with the help of phrasal innovative language units. Thus the object of the article are modern American English phrasal innovations that represent the concept *automobile* as one of the most productive providing spheres of new language units and reflect a certain part of the American English speakers' conceptual world picture.

A number of modern learner's explanatory dictionaries of English is analyzed concerning linguocultural specifics of the dictionaries in question mega- and macrostructures, as wells as entering new phrasal units-Americanisms into dictionary corpora. As the conducted analysis demonstrates, concentration of phrasal neologisms in the latter is quiet low despite the fact that dictionary compilers (or publishing houses) accentuate upon their presence among dictionary entries.

The authors conclude that a number of phrasal units verbalizing the concept *automobile* have long become common in modern American English and thus are to be registered in dictionary corpora, especially in those designed for advanced and expert users of English. Conclusion is also made about the fixation relevance of such language units in learner's explanatory dictionaries registers due to cultural markedness of the concept *automobile* and linguocultural potential subsistent in such phrasal innovations as language means in common use which actualize and verbalize its basic constituents. The authors suggest designing new learner's explanatory dictionary types capable of a credible and unbiased representation of a certain American English conceptual world picture part with the help of innovative phrasal language units.

Key words: American English, conceptualization, linguocultural concept, linguocultureme, linguoculturography, phrasal innovations.

У теперішній час є вже добре відомо, що культура являє собою украй складне утворення, цілісну систему, багатоскладовість, взаємозалежність і тісна переплетеність елементів якої не дозволяє безболісно вилучити з неї будь-який складник і судити таким чином про всю культуру, базуючись винятково на обмежених знаннях. Саме тому культурологія займає сьогодні міждисциплінарне положення, виступаючи вже метанаукою, а культурологічні дослідження відрізняються великим розмаїттям дослідницьких технік та методів. Говорячи про ті прояви культури, що закріпилися у відповідній мові, слід ще раз акцентувати на лінгвокультурології, роль якої у лінгвальних студіях важко переоцінити. Саме лінгвокультурологія як наука синтезуюча і систематизуюча дозволяє відобразити процес взаємозв'язку і взаємодії мови й культури цілісно, а лінгвокультурографія як один із її напрямів, що сьогодні украй швидко розвивається, уможливорює комплексну наочну репрезентацію лінгвокультури у різнотипних словниках. Крім того, саме лінгвокультурології, на відміну від інших культурологічно орієнтованих студій, властива «проспективність» [Тхорик 2006, с. 34], орієнтація на вивчення мови в синхронії та «погляд» у майбутнє.

Проблема словникової репрезентації такого украй складного процесу взаємодії мови та культури до недавня вирішувалася та обмежувалася переважно укладанням країнознавчих довідників та словників культурних концептів і концептосфер окремих культур. І навіть якщо деякі з них «голосно» називаються «лінгвокультурологічними» словниками чи словниками

«мови та культури», специфіка лінгвокультур у них репрезентована, на нашу думку, недосконало. Зокрема, через високу конкуренцію на лексикографічному ринку видавці сучасних навчальних тлумачних словників англійської мови активно намагаються застосовувати нові прийоми та техніки саме для привертання уваги потенційних користувачів. Зокрема, аналізуючи низку новітніх друкованих лексикографічних видань, орієнтованих на відображення американського варіанта англійської мови і призначених для носіїв, можна відмітити значну енциклопедизацію наявної в них інформації, а саме: доповнення їхніх мегаструктур серединною частиною, що містить потужний країнознавчий та лінгвістичний матеріал, збільшення кількості та обсягу додатків, урізноманітненням компонентів останніх зокрема інформацією екстралінгвального характеру [Каліберда 2012, Драбовська 2016].

Актуальність теми статті зумовлена важливістю поглибленого дослідження природи концепту *automobile*, який пройшов об'єктивні етапи концептуалізації та закріпився у когнітивно-комунікативному просторі носіїв американського варіанта у статусі однойменного лінгвокультурного концепту за допомогою фразових інноваційних одиниць.

Мета статті – розглянути низку сучасних навчальних тлумачних словників англійської мови щодо залучення фразеологічних інновацій ХХІ ст. до їхніх реєстрів через їхній високий лінгвокультурологічний потенціал. **Предметом** наукового розгляду є фразові інновації сучасного американського варіанта англійської мови, які репрезентують концепт *automobile* як одну із найпродуктивніших лінгвокультурних сфер-постачальників нових одиниць і відбивають частку концептуальної картини світу носіїв зазначеного мовного варіанта.

Так, наприклад, у словнику LDELС серединна частина містить кольорові мапи Великої Британії та США, плани міст Лондона і Нью-Йорку, країнознавчі статті та фотографії різної тематичної спрямованості [Longman 2012]. Тут представлена кольорова мапа США, на якій позначено штати, особливості рельєфу, деякі дані про флору і фауну. Окремо надана кольорова мапа Нью-Йорку із зазначенням головних адміністративних, комерційних та культурних закладів. Мапа значно доповнена ілюстрованими посиланнями на низку культурознавчих статей (*Statue of Liberty, The Capitol, Golden Gate Bridge*). Крім того, характер подання матеріалу в них привертає увагу користувача до певних культурних стереотипів, пов'язаних із мешканцями окремих регіонів США, що, беззаперечно, служить доказом про те, що сучасні лексикографи орієнтуються не тільки на опис мовного стандарту, але й на поширення фактичних знань, глибше розуміння міжкультурних особливостей.

Решта підрозділів словника LDELС присвячена відображенню культурних традицій представників американської нації у різних соціальних сферах (статті *Education, Multiculturalism, Festivals, Government, Holidays* тощо). Окремі підрозділи серединного розділу містять кольорові фотографії та ілюстрації з історії і сучасності культури США (*American Musicians, Famous Films and Film Stars, American Political Life, Contemporary Events*). Окремою «цікавинкою» словника можна назвати статтю *Colours and Their Associations*, яка описує культурні асоціації американців із деякими кольорами, що також свідчить про «відхід» від опису суто країнознавчих реалій і перехід на «ціннісний» рівень відбиття специфіки мовних одиниць. Проте часто такий опис обмежується констатацією, не занурюючись у глибину мовних явищ, і не обґрунтовуючи і не підтримуючи наведений матеріал лінгвальними фактами, що демонструють кореляцію специфіки концептуалізації дійсності носіїв мовного варіанта із функціонуванням тої чи іншої мовної одиниці.

Український популярний сьогодні словник OGBAC [Oxford 2010], матеріал якого користується попитом серед викладачів як супутній на заняттях із країнознавства англійськомовних країн, на нашу думку, не виправдовує своєї назви як «надійний путівник із британської та американської культури», оскільки наведена у ньому інформація з деяких тем є вибірковою і українською обмеженою. Так, серединний розділ словника вже традиційно містить мапу США, яку супроводжують кольорові фотографії із зображенням мальовничих краєвидів. Країнознавча інформація про них надається в тематичних блоках (*Timeline of US History; the American revolution; the Civil War; the Constitution; the Federal Government;*

Education та ін), у яких коротко наводяться найголовніші факти з історії США та окремих аспектів їх сучасності.

Щодо специфіки не менш популярного сучасного тлумачного словника MEDAL [Macmillan 2011], то його культурно релевантний складник на рівні мегаструктури взагалі обмежується описом деяких базових розбіжностей між британським та американським варіантами англійської мови (*Differences between British and American English*). У свою чергу, такі найсучасніші навчальні тлумачні словники американського варіанта як LDAE [Longman 2007] та CDAE [Cambridge 2008] також не відрізняються новаторськими підходами в репрезентації американської лінгвокультури, а традиційно наводять таблиці географічних назв (*Geographical Names*), кольорову мапу Північної Америки (*Map*), інформацію про систему освіти в США, супроводжувану лінгвокультурним вокабулярієм і коментарями (*Education in the United States*).

Отже, аналіз мегаструктур вищезазначених словників загалом виявив наявність у них складників, які репрезентують необхідний для формування лише базових культурологічних компетенцій матеріал винятково країнознавчого характеру.

Щодо специфіки самих словникових корпусів, то, як ми вважаємо, саме макроструктура створює той словниковий потенціал, який дає змогу некомпетентному іншомовному користувачу «зануритися» у неповторний світ нерідної для нього культури і спробувати збагнути специфіку її явищ і подій. Адже саме повнота словникового реєстру створює у користувача відчуття «володіння» усім лексичним багатством певної мови.

Говорячи про сучасні навчальні тлумачні словники американського варіанта англійської мови для іншомовних користувачів, варто наголосити на тому, що будь-який тлумачний, а особливо тлумачний навчальний словник повинен повноцінно відображати сучасний стан мови. Отже його вокабулярій повинен охоплювати той її лексичний склад, який у цей час є реальним і вживаним в усному й писемному мовленні її освічених носіїв [Карташков 1992, с. 16]. Якщо словник призначений для компетентного користувача, рівень володіння іноземною мовою якого є високим, то обсяг його корпусу визначає ту частину лексичного складу загальнолітературної мови, яка є необхідною й достатньою для його адресата. Наприклад, зазначений вище словник MEDAL (*for advanced learners of English*) містить за середніми підрахунками 50,5 тисяч базових реєстрових одиниць як заголовкових слів тлумачних статей, не враховуючи ще ту кількість мовних одиниць, які у словнику подаються у межах статей під окремими підзаголовками і не виступають окремими вхідними одиницями, як, наприклад, ті, що описані у тлумачних блоках *phrases, phrasal verbs, collocation, metaphor*. Отже, точний обсяг наведеного у ньому лексичного матеріалу важко оцінити. Як зазначають його видавці, дефініції у словнику базуються на інформації, отриманої з 200-мільйонного корпусу слів англійської мови (World English Corpus).

Крім того, як стверджують видавці MEDAL, його корпус постійно оновлюється новими мовними одиницями, які стрімко поповнюють вокабулярій сучасного освіченого носія англійської мови. Зокрема, у зазначеному виданні присутні сотні таких інноваційних одиниць, які поповнили англійську за останнє десятиліття, наприклад, *satnav* (*satellite navigation*), *greenwash* (*activities by a business or other organization that are intended to show that the organization is concerned about the environment*), *carbon trading* (*a system that allows a company or country that reduces the amount of carbon dioxide it produces to below a particular level to sell the extra reduction as a credit to a company or country that has not reduces the amount it produces enough*), *adspend* (*the amount of money spent on advertising for a product or activity*), *civil partnership* (*a relationship similar to marriage for two people who are of the same sex*), *same-sex couple* (*used for referring to sexual relationships involving either two men or two women*), *emotional blackmail* (*a method of trying to persuade someone to do something by making them feel guilty*), *digital divide* (*the fact that people who can use the Internet have better information and more opportunities than people who cannot use it*) та ін.

Загалом, аналізуючи низку сучасних навчальних словників англійської мови на предмет співвіднесеності наявного в них лінгвального матеріалу із повнотою та глибиною

відображення специфіки концептосфери та концептуалізації дійсності, варто зазначити, що відображення цього зв'язку залишається недосконалим та далеким від повноцінного. Зокрема, очевидно, що сучасні англomовні друковані й навіть електронні словникові видання не «встигають» за темпами збагачення словникового складу англійської, де пальма першості у продукуванні таких інновацій вже традиційно належить американському варіанту.

У низці проведених нами досліджень було визначено, що сучасні навчальні тлумачні лексикографічні джерела, що фіксують американський варіант, хоча й із невеликими розбіжностями у відсоткових даних, але практично однаково віддзеркалюють американську лінгвокультуру, репрезентовану національно маркованими концептами. Зокрема йшлося про виділення кола базових та гіперконцептів США, які формують екзистенційно значущу частину концептосфери американського суспільства [Драбовська 2016].

Так, одним із «найпотужніших» концептів виявився концепт *American Dream*, який, на думку дослідників, є одним із найважливіших для вивчення [Ладика 2012, с. 161; Логинов 2012, с. 140; Филиппова 2011, с. 29-31; American Culture]. Він, як і *Americanism*, втілює в собі все розмаїття понять, на яких американці вибудовують свій світогляд. Його домінуючим компонентом є прагнення до щастя (*pursuit of happiness*), яке записано в конституції як священне право кожного громадянина США. Відповідно, до поля цього концепту можна віднести безліч понять, що асоціюються зі щастям. Зокрема, на думку О. В. Ладика, такі складники як *national character, patriotism, liberty / freedom, success orientation, material prosperity, property, self-made man, high-quality life, happiness, equal opportunities, progress* [Ладика 2012, с. 163-164]. Крім зазначених сегментів А. Л. Логинов наголошує ще на таких компонентах концепту, як *expansionism, Manifest destiny, immigration, mobility, individual choice, work* та *multireligious society* [Логинов 2012, с. 140-142]. У свою чергу, М. М. Филиппова розглядає окремо національний характер, до складу якого входить цілий перелік компонентів, що є породжувальним фактором для решти концептів, з яких складається «американська мрія», наприклад: *honesty, integrity, creativity, resourcefulness, ingenuity, fighting spirit, self-indulgence, optimism, friendliness, personal uniqueness, self-assurance, sybaritism* [Филиппова 2011].

Однак практично всі дослідники одноголосно акцентують на тому, що поряд із гарною освітою як гарантом майбутнього успіху, наявністю роботи, трудоголізмом, що дозволяє досягти високого статусу в суспільстві, можливістю займатися спортом і бути у чудовій фізичній формі, американці, які у край цінують життєвий комфорт, відрізняються значною мобільністю. Цей факт був підтверджений емпірично отриманими нами даними під час аналізу навчальних тлумачних словників (від 29,2 до 16,6% лінгвокультурем, що актуалізують концепт *American Dream* від загального обсягу всіх реєстрових одиниць словників). Крім того, цікавим є той факт, що одним із домінуючих складників, що виявилися найчастотнішими актуалізаторами різних компонентів національного характеру, цінностей, символів і стереотипів американської культури, був виділений складник *automobile*, вербалізований низкою лексико-фразеологічних засобів на позначення, зокрема, культури автомобіліста. До того ж, виявлена кількість таких одиниць є доволі високою (від 148 до 78 лінгвокультурем-американізмів від загальної кількості реєстрових одиниць-лінгвокультурем у проаналізованих словниках). Це такі одиниці, як, наприклад, *AAA, blowout, wrecker, no through traffic, hang a right, Denver boot, fender-bender, floor it, put the pedal to the metal, tailgate, to ticket, tin lizzie* тощо.

Дійсно, однією з ознак заможного та комфортного життя для американця є наявність автомобіля. Той факт, що автомобіль в США розвивався самостійно як національне чудо техніки, спричинив виникнення великої кількості лексичних одиниць як на позначення його різних складників, так і, взагалі, реалій життя, пов'язаних із його наявністю [Томенчук 2008]. Не можна оминати увагою й той величезний лексичний потенціал, який надають англійській мові фразові інноваційні американізми, які не тільки стрімко поповнюють її лексичний склад, але й швидко стають невід'ємною частиною повсякденного лексикону пересічного американця, тобто узуальними [Зацний 2007]. Оскільки саме у фразеологізмах найяскравіше

проявляється специфіка оцінного ставлення до світу, засобами культурної об'єктивації концепту *automobile* виступають інноваційні фразові лінгвокультурами американського варіанта на позначення його різноманітних культурно детермінованих проявів: від «мрії» мати свою автівку, різновидів послуг, що надаються автомобілістам, до розмаїття адміністративних правопорушень, здійснених за кермом, та форм покарання за них.

Отже, у процесі розгляду інновацій, що співвідносяться зі стилем життя американців, не можна не виділити такі, що відбивають той факт, що для багатьох мільйонів американців значна частина їхнього життя проводиться за кермом автомобіля. Цей факт, зокрема, підтверджує поява таких американізмів-лінгвокультурем, як *car-schooling*, *dashboard dining*, *dashboard drum*, *cup-holder cuisine*, *one-handed food*, *reverse commuter*, *road rage*, *windshield time* та ін. З автомобілями, обладнаними аудіостереосистемами гучністю у сотні децибел (одиниця *boom car*), пов'язана і концептуалізація явища «акустичного тероризму» і поява відповідної лінгвокультури *accoustic terrorism*, що його вербалізує. А лінгвокультура *abusive driver fee* з'явилася на позначення штрафу за порушення правил дорожнього руху. На жаль, під час здійсненого нами лінгвокультурологічного аналізу зазначених вище словників у їхніх корпусах не було виявлено суттєвої частки таких американізмів, не зважаючи на те, що вони не є явищем сьогодення, а активно «живуть» у мові щонайменш упродовж останнього десятиліття. Серед зазначених вище одиниць лише лінгвокультура *road rage* представлена в окремих проаналізованих нами виданнях, зокрема у словнику MEDAL.

Ще одним цікавим фактом американської сучасності є те, що для забезпечення приватності заможних «бєбі-бумерів» створюються, наприклад, спеціальні автомобільні «заміські клуби» (*car-country clubs*). З іншого боку, бездомним американцям автомобіль цілком замінює житло, і якщо таких людей ще до недавня характеризували за допомогою відомої негативно конотованої фрази *trailer trash*, наявної у всіх опрацьованих словниках, то сьогодні все більше віддається перевага більш коректному ефемістичному словосполученню *vehicularly housed*, на жаль, поки відсутнього у проаналізованих виданнях.

Той факт, що США як одні з промислових лідерів на світовій арені розвивають свій автомобільний потенціал і постійно конструюють нові класи і моделі автомобілів, не міг не позначитися на словниковому складі американської англійської, адже, як відомо, актуальність культурного явища спонукає мову до його негайної вербалізації. Так, поряд із вже добре відомим різновидом спортивно-повсякденної автомашини *sport utility vehicle (SUV)*, який представляє собою компактний, недорогий автомобіль, та *cross-over vehicle*, що поєднує в собі кращі риси автомашин різного класу (місткість, економічність, «спортивність», естетичність і швидкість), і за ціною є набагато дешевшим за елітні автомобілі, з метою розширення ринку збуту серед моделей автомобілів класу «люкс» виробники стали окремо виділяти автомашини під назвою *entry luxe*, насамперед шляхом установлення більш низьких цін. На відміну від двох зазначених вище лінгвокультурем, які вже традиційно включають до складу навчальних тлумачних словників, одиниці *entry luxe* у проаналізованих виданнях не виявлено.

Не можна залишити поза увагою той факт, що процес конструювання різновидів автомобілів у США постійно удосконалюється. Він націлений насамперед на досягнення безпеки руху з урахуванням того, що в США кожний рік в автомобільних аваріях гине понад 40000 людей [Grimm 2003, с. 20]. Значну роль при цьому відіграє сучасна техніка, за допомогою якої розробляються моделі «розумних автомашин», які можуть взяти на себе функції керування, що «спровокувало» появу інноваційної фрази *intelligent cars*. Також привертає увагу зв'язок виникнення «автомобільних» неологізмів з наявними екологічними проблемами. Особливо яскраво він проявляється у складнику «екологічно чистий автомобіль», що вербалізується за допомогою лінгвокультурем *alternative-fuel car*, *clean car*, *green vehicle*, *fuel-cell car*, *hybrid vehicle*. Виконуючи вимогу про введення в експлуатацію «автомобілів із нульовим вихлопом» (*zero emissions vehicles, ZEVs*), у США почали випускати так звані *neighborhood electric vehicles* – мініатюрні електромобілі, які фактично є удосконаленими варіантами візків для гри в гольф. На жаль, у словникових корпусах

лексикографічних джерел, що нами розглядалися, жодна з цих одиниць не присутня.

Як уже зазначалося у низці здійснених нами досліджень, евфемізацію слід вважати розповсюдженим в останні десятиліття механізмом і процесом створення нових фразеологічних одиниць. Зокрема, використання евфемістичних мовних засобів для вербалізації понять, пов'язаних із автомобілями, також є характерним. Так, для введення поняття «автомобілі секонд-хенд» замість колишніх сполучень типу *second-hand cars, used cars* уживаються такі неологічні утворення як *experienced cars, previously owned cars* [Liddy 2002, с. 143]. Серед останніх особливо відзначимо «персоніфіковане» стійке словосполучення *midlife-crisis cars*, що базується на популярному виразі кінця ХХ століття *midlife-crisis* для характеристики психологічних проблем середнього віку життя чоловіків.

Крім усього зазначеного, відмітимо, що «автомобільні» інновації нерідко стають основою для подальших словотворчих, семантичних і фразотворчих процесів. Так, вже добре відоме словосполучення *road rage* на позначення сутички між водіями автомобілів під час «пробок» чи транспортних заторів незабаром перетворилося на базу для створення цілого ряду фразеологічних неологізмів, що загалом позначають екстремальні ситуації, які спричиняють негативну емоційну реакцію її учасників, наприклад: *air rage, desk rage, dot-com rage, IT rage, trade rage, web rage, work rage*.

Без сумніву можна констатувати той факт, що автомобіль в США вже давно набув символічних ознак. Виступаючи в якості символів сучасного життя, назви певних моделей і марок автомобілів все частіше стають компонентами фразеологічних одиниць. Такі фразеологізми як *Lexus liberal, SUV Democrat* служать для презирливо-іронічної характеристики політичних діячів. Зокрема, стійке словосполучення *Lexus liberal* позначає політика, який на словах відстоює інтереси робітничого класу, проте веде розкішне життя (від *Lexus* – марки автомобіля класу «люкс»). У свою чергу, словосполучення *SUV Democrat* позначає діяча, який виступає за економію енергії і одночасно користується коштовним і неекономічним спортивним автомобілем. Крім того, стійкі «автомобільні» словосполучення також можуть бути основою для метафоричного вживання поза даною сферою. Наприклад, лінгвокультурному *drive-thru baby delivery*, що позначає виписку з пологового будинку на другу добу після пологів, створено на базі словосполучення *drive-thru pharmacy*.

Підсумовуючи все вищезазначене, ще раз наголосимо на тому, що властивий мові спосіб концептуалізації світу є частково універсальний, а частково національно-специфічний [Апресян 1995, с. 39]. Саме тому про концепти говорять як про культурні або національні, що визначаються конкретно репрезентованою ідеєю предмета в сукупності всіх валентних зв'язків, позначених національно-культурною маркованістю [Полюжин 2005, с. 16]. Оскільки основними шляхами та способами дослідження специфіки концептуалізації дійсності у лінгвокультурологічному напрямку є виявлення та комплексний опис різних мовних засобів вираження культурно маркованих концептів, ми вважаємо, що у теперішній час концепт *automobile* найяскравіше актуалізується за рахунок саме інноваційних фразових номінацій. Про це свідчать наведені нами фразеологічні неологізми, що включають у свій склад позначення різних конститuentів цього концепта як потужної системи, що торкається доволі широкої низки макро- та мікросоціальних складників, за допомогою яких можливо характеризувати різні його сторони.

Результати і перспективи подальшого дослідження. Очевидно, що наведений тут перелік сучасних мовних інновацій-американізмів, що актуалізують різні складники концепту *automobile*, не є вичерпним, а лише демонструє додаткові можливості, що відкриваються перед лексикографом-теоретиком і практиком. Проте, як нам вдалося продемонструвати, актуальність належного відбору, аналізу, занесення до реєстрів сучасних навчальних тлумачних словників англійської мови, зокрема, її американського варіанта, якомога ширшого кола потенційних одиниць-лінгвокультурем, які різнобічно вербалізують концепт *automobile* та актуалізують його базові складники, а також розробка найефективніших способів їхньої репрезентації у тлумачних статтях не підлягає сумніву у зв'язку з тією безперечно важливою роллю, яку він відіграє в американській лінгвокультурі.

У цьому зв'язку вважаємо необхідним серед перспектив подальших досліджень окреслити створення окремих «галузевих» тлумачних лінгвокультурологічних словників ключових концептів американської культури, у тлумачних статтях до яких обов'язково буде наведено низку актуалізаторів у вигляді найновітніших лінгвокультурем-фразеологізмів, та тематичних лінгвокультурологічних словників фразових інновацій, призначених для іншомовних користувачів із високим та «експертним» рівнями володіння англійською мовою.

Література

- Апресян Ю. Д. Избранные труды. Т.2 : Интегральное описание языка и системная лексикография / Ю. Д. Апресян. – М. : Школа русской культуры, 1995. – 767 с.
- Драбовська В. А. Лінгвокультурологічна концепція лексикографії США. Дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Драбовська Віра Анатоліївна; Львівський націон. ун.-т. – Запоріжжя, 2016. – 289 с.
- Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Л. : ПАІС, 2007. – 228 с.
- Каліберда О. О. Енциклопедизм як різнорівневий складник англомовних тлумачних словників : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Каліберда Оксана Олександрівна. – Запоріжжя, 2012. – 256 с.
- Карташков А. Н. Принципы построения учебно-толковых словарей для иностранцев (проблема словарика и лексикографической разработки слова в словарях серии Хорнби) : Учеб. пособие / А. Н. Карташков. – Иваново : ИВТИ, 1992. – 241 с.
- Ладика О. В. Вербалізація національно-культурного компонента семантичної структури концепту American Dream / О. В. Ладика // Слов'янський збірник. – 2012. – Вип.17. – Част.1. – С. 160-165.
- Ладика О. В. Особливості ціннісної складової лінгвокультурного концепту American Dream / О. В. Ладика // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – Вип. 28. – 2012. – С. 219 – 230 [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pssrtt_2012_28_30
- Логинов А. Л. Мифологическая составляющая концепта “The American Dream” / А. Л. Логинов // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского, 2012. - № 1 (2). – С. 139-143.
- Положин М. М. Концептуальна система як базове поняття когнітивної семантики й теорії мовної особистості / М. М. Положин // Проблеми романо-германської філології. Збірник наукових праць. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 5-19.
- Томенчук М. В. Варіантно зумовлена концептуалізація дійсності у сучасній англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Томенчук Мар'яна Василівна. – Чернівці, 2008. – 20 с.
- Тхорик В. И. Лингвокультурология и межкультурная коммуникация. Учебное пособие. Второе издание // В. И. Тхорик, Н. Ю. Фанян. – М. : ГИС, 2006. – 260 с.
- Филиппова М. М. К вопросу о ключевых концептах американского менталитета / М. М. Филиппова // Язык, сознание, коммуникация : Сб. статей / Отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. – М. : МАКС Пресс, 2011. – Вып. 42. – С. 27-34.
- American Culture – Key Concepts and Values [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.communicaid.com/country/united-states-of-america/#.vwljju-6rnc>
- Cambridge Dictionary of American English. Second Edition. – Cambridge University Press, 2008. – 1112 p.
- Grimm D. The New Street Smarts // US News and World Report. – 2003. - Aug 18–25. - P. 20 - 21.
- Kövesces Z. Bridge Two. British-American. American-British Dictionary / Z. Kövesces. – Budapest, 2008. – 464 p.
- Liddy G.G. When I Was a Kid, This Was a Free Country. – Washington : Regnery Publishing, 2002. – 236 p.
- Longman Dictionary of American English. New edition. – Harlow, 2007. – 1078 p.
- Longman Dictionary of English Language and Culture. New Edition / Ed. by D. Summers. – Harlow, 2012. – 1628 p.
- Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. New Edition. – Oxford, 2011. – 1760 p.
- Oxford Guide to British and American Culture. New edition / Ed. by Jonathan Crowther. – Oxford : Oxford University Press, 2010.

(Матеріал надійшов до редакції 19.09.17)

УДК: 811.111:81'27:81-2

КОЗЛОВА Т. О.

(Запорізький національний університет)

КЛЮЧОВІ КОНЦЕПТИ ПОЛІЦЕНТРИЧНОЇ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ТА КРИТЕРІЇ ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

У статті розглянуто ключові концепти культури як втілення національного світовідчуття, раціонального та духовно-емоційного досвіду етносу. Аналіз культурних домінант і національних особливостей картин світу, вербалізованих різними варіантами поліцентричної мови, вимагає адекватних принципів їх ідентифікації та верифікації. Компактним та ефективним для дослідження важливих складників культури виявляється метод аналізу ключових концептів через їх імена, які встановлюються за такими принципами: історична стабільність, дериваційний потенціал, функціональна нейтральність та актуальність для різних сфер комунікації, а також прецедентність. Аналіз імен ключових концептів культури ширший, ніж аналіз окремих одиниць, і забезпечує проникнення в систему етнічних цінностей, розкриття цілісних моделей культури.

Ключові слова: мовна картина світу, ключовий концепт культури, поліцентрична мова, австралійський та новозеландський національні варіанти англійської мови

Козлова Т. О. Ключевые концепты полицентрической англоязычной картины мира и критерии их идентификации. В статье рассматриваются ключевые концепты культуры как воплощение национального мироощущения, рационального и духовно-эмоционального опыта этноса. Анализ культурных доминант и национальных особенностей картин мира,